

LIDOVÉ NOVINY

PONDĚLÍ 20. LISTOPADU 2017

NEZÁVISLÝ DENÍK ZALOŽENÝ 1893

CENA 18 Kč | XXX/268**

15 tisíc vědců varuje
před zničením Země

Vědci určili devět kritických faktorů • Studii podepsali výzkumníci ze 184 zemí, včetně desítek Čechů

MARTIN RYCHLÍK

PRAHA Mexický mlok, axolotl, je zvláštní zvíře. V roce 1998 žilo v oblasti Xochimilco na jednom čtverečním kilometru 6000 mloků. Dnes jich kvůli znečištění žije na téže výměře 35... A jak teď uvedl časopis *Nature*, axolotl spěje k vyhynutí. V Německu zase během 27 let zmizely tři čtvrtiny létačích hmyzu, zjistili vědci.

To jsou jen příklady rychlých a neviditelných změn, jež planetě

vnucuje člověk, takže se už hovoří o nové epoše: antropocénu.

Ekolog William J. Ripple z Oregonu proto vydal minulý týden v online časopise *BioScience* článek, který je koncipován jako odborná petice. Jmenuje se *Varování světových vědců lidstvu: druhá výzva*, neboť navazuje na čtvrtstoletí starý a stejnojmenný apel.

„Od roku 1992 se lidstvu nepodařilo, s výjimkou stabilizace ozonové vrstvy, dostatečně pokročit v řešení environmentálních vý-

Rizikové ukazatele

- růst lidské populace
- ztráty lesních porostů
- úbytek pitné vody
- ničení biodiverzity
- rostoucí emise CO₂

Pramen: výzva vědců, LN

zev, a co je znepokojující, většina z nich se zhoršuje,” uvádí apel, který podepsalo na 15 400 vědců.

Nechybí mezi nimi přední čeští přírodovědci, jako jsou velmi citovaní botanici Petr Pyšek a Jan Pergl z Botanického ústavu Akademie věd, biolog a ekolog David Storch, Martin Bouda z Yale University či Jana Klánová, šéfkyně ekotoxikologického centra RECETOX.

„Zijeme v době globální změny klimatu, v době šestého masového vymírání, ale také

v době nebyvale neomaleného zpochybňování vědeckých závěrů ze strany politiků. Proto je důležité promluvit jednotně a silným hlasem,” řekl LN Jan Šobotník, přední světový termitolog a další ze signatářů vážného varování.

Lidstvo riskuje cestu do záhuby. Ukazují to kritické křivky týkající se růstu lidské populace, úbytku pitné vody či ryb, ničení biodiverzity, ztrát lesních porostů anebo globálních klimatických změn. **Pokračování na straně 3**

SLOUPEK LN

Zelené peklo

JAN KLESLA

Pobřeží rozdrťí obří vlny tsunami, země bude pukat a pohltí celá města, ruiny zachvátí nekonečné požáry nebo naopak nová doba ledová. Přesně tak si konec světa představují autoři akčních filmů a přesně tak vypadat nebude. Hrozí nám pomalé, zdaleka ne tak efektní, ale tím horší vypotřebování zdrojů, znečištění vody a vzduchu či masové pře-lidnění. Co naplat, že nás vědci varovali už před čtvrt stoletím.

Ekologie není jen věčně omílané heslo, neměla by být ručičkami všemožných extrémistů a především zneužívaným nástrojem různých podnikatelských zájmů. Všechny bio či fair trade značky nemají být jen dobrý marketing. Jak udržet růst, mít se stále líp a zároveň si doslova nezničit půdu pod nohama, je hlavně otázka fungování ekonomického systému, kterou se vážně zabývají největší světová jména jako William Nordhaus či Jeffrey Sachs.

Ostrovy odpadků o velikosti států v oceánech, ze satelitů viditelné vypálené díry v zelených plicích světa i zástupy hladových krků pochodující do bohatších oblastí jsou realita. Kterou neřešíme, neb nás bezprostředně nepálí tak jako o pár korun dražší máslo.

Hradní adept
Hannig se radí
i s antisemitou

TOMÁŠ TOMÁNEK

PRAHA Prezidentský kandidát Petr Hannig se při své politické misi obklopil lidmi s extremistickými názory. Nejvýraznější mezi nimi je Adam B. Bartoš, autor nenávistných seznamů Židů v politice nebo takzvaných pravdoláskářů.

„Židovská otázka nebyla dosud uspokojivě vyřešena.“ Tabulku s tímto nápisem umístil Bartoš k památníku Anežky Hřivkové v Polné na Jihlavsku. Za antisemitský text dostal podmínku. K soudu chodí dál, nyní čelí žalobě za popírání a schvalování genocidy, podněcování nenávisti a hanobení národa. O islámských přistěhovalcích do Evropy mluví jako o „negrech a vetřelcích“, politici podporující migraci jsou pro něj vlastizrádcí. Je hlavním představitelem strany Národní demokracie, kterou ministerstvo vnitra řadí mezi extremistické organizace.

I přes svůj problematický profil byl Bartoš do střeďečního večera veden jako Hannigův mluvčí a poradce. Až poté, co se LN na jeho angažmá zeptaly, zmínky o Bartošovi z webu náhle zmizely.

„Naprostou nesouhlasím s antisemitismem, rasismem, ale zároveň též s radikálním islamem, který ve svém lůně uchovává daleko nebezpečnější antisemitské názory než verbální projekce pana Bartoše,” sdělil LN prezidentský kandidát Hannig.

Pokračování na straně 2

Platinový pár. Obdivuhodných 70 let manželského soužití dnes slaví britská královna Alžběta II. (91) a princ Philip (96). Sezdání byli ve Westminsterském opatství 20. listopadu 1947, kdy bylo budoucí panovnici 21 let. U příležitosti první platinové svatby v dějinách anglického trůnu vydal Buckinghamský palác nový fotografický portrét královského páru. Oslava se má odehrát v soukromí při večeři na zámku Windsor. FOTO REUTERS

Hádání o pejska a kočičku

Nakladatelství Omega porušilo autorská práva dědiců malíře a spisovatele Josefa Čapka

ROBERT SATTLER

PRAHA Počátkem listopadu se v e-shopu knihkupectví Knihy Dobrovský objevila v prodeji nejslavnější pohádková publikace českého klasika Josefa Čapka. *Povídání o pejskovi a kočičce* vydalo nakladatelství Omega, jež mimo jiné spadá do portfolia společnosti Dobrovský, s. r. o., stejně jako zmiňované knihkupectví.

S ohledem na autorská práva však až do 1. ledna 2018 nesmí v Česku tištěná díla Josefa Čapka vydávat nikdo jiný než nakladatelství Triáda, které drží licenci.

Výhradní držitel tuzemského oprávnění se pochopitelně ohradil. „Vydávající nelegální vydání s cílem se obohatit,” prohlásil šéfredaktor Triády Robert Krumphanzl. Výtisk bylo možné v internetovém obchodě pořídit

POVÍDÁNÍ
O PEJSKOVÍ A KOČIČCE

jen několik dní, než jej knihkupectví stáhlo. Podle mluvčího společnosti Adama Pýchy došlo k pochybení, kniha letos neměla být vůbec do prodeje uvedena.

Zástupcům Triády se ovšem nelíbí ještě jedna skutečnost. A to, že Omega ve své verzi knihy některé originální pasáže svévolně jazykově upravuje.

Pokračování na straně 5
Více na straně 15

PŘEDPLATNÉ 225 555 533

Cena: Slovensko 1,10 €

WWW.LIDOVKY.CZ

1 7 2 6 8

9 770862 592036

BUDOATELÉ STÁTU

Muž 28. října 1918
po boku Gottwalda

Seriál LN ke stému výročí Československa pokračuje kapitolou o Vavru Šrobárovi. Slovákovi, jenž se stal jedním z „mužů 28. října 2018“ shodou náhod. **strana 20**

KULTURA

Godard obávaný
a nesnesitelný

Lehce ironický portrét slavného tvůrce nové francouzské vlny Jeana-Luca Godarda zasazený do konce šedesátých let, líčených jako doba omamné politické naivity, přináší snímek *Obávaný*. **strana 8**

SPORT

Jak Itálie oklamala
samu sebe

Proč bude někdejší fotbalová velmoc po 60 letech chybět na mistrovství světa? **strana 10**

NEKROLOG

Dědictví Ruth
Bondyové

Zemřela dlouholetá ambasadorka české kultury v Izraeli, spisovatelka, překladatelka i novinářka. **strana 11**

15 tisíc vědců varuje lidstvo

Dokončení ze strany 1

Autoři výzvy upozorňují, že nejde o alarmistickou akci, ale o shrnutí zásadních trendů. Zvláště závažný je podle nich vývoj týkající se odlesňování Země, přelidnění, rozvoj zemědělství, produkce skleníkových plynů a také vymírání druhů, patrně šestého velkého za posledních 540 milionů let.

„Zahráváme si s naší budoucností,“ píše vědci. Nedaří se podle nich dostatečně razantně a globálně redukovat emise CO₂, zavádět zdroje obnovitelné energie, chránit životní prostředí před znečištěním, ale i zaváděním cizích, takzvaných invazivních druhů ničících ekosystémů. Od roku 1992, kdy vědci vystoupili s prvním velkým varováním, se již lidstvo v lecčems poučilo (například zmírnilo potíže s ozónovou vrstvou), ale mělo by se vzdělávat a konat daleko více, aby zamezilo devastaci pozemské biosféry.

„Protože většina politických lídrů reaguje až pod tlakem, tak by vědci, média i běžní občané ihned měli trvat na tom, aby jejich vlády jednaly ve prospěch současných i budoucích generací lidí, ale i jiných živých forem,“ uvádí výzva, již citovala světová média od bulvárního *The Sun* až po intelektuální list *The Washington Post*.

„Nejde přeci o nějaký přírodní jev či fenomén, který je od lidí odtržen. Pokud nebudeme mít zdravou biosféru a neustanou ekologické problémy a změny, dopadne to i na lidské blaho. Lidé by měli pochopit, že se snažíme zachránit nás před velkou bídou,“ řekl televizi CNN William Ripple, iniciátor výzvy. Ta nabízí i balíček řešení, mezi něž patří takzvaná cirkulární ekonomika – snaha o repasování či obnovu výrobních, aby se nedrancovaly surovinové zdroje.

Drancování zdrojů

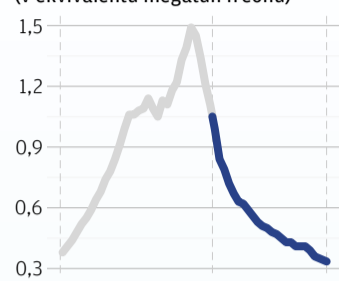
„Text výzvy docela souzněl s mými názory a výzvu jsem podpořil, protože věřím, že silná podpora mnoha vědců z mnoha států a institucí by mohla mít nějakou váhu, a tím způsobit změnu,“ řekl LN Lukáš Kratochvíl, vedoucí katedry ekologie na Přírodovědecké fakultě UK, jeden z českých vědců, kteří se připojili ke kolegům z dalších 183 zemí.

Jaká vidí největší rizika? „Rizik je mnoho, těžko vybrat, na prostá většina z nich je přímo spojena s rostoucím počtem lidí na Zemi a zvyšující se spotřebou. Pokud bych měl zmínit konkrétní mechanismy, vybral bych bezprecedentní ničení habitatů, nadměrný lov a kontaminaci životního prostředí biologicky aktivními látkami – například endokrinními disruptory,“ dodal. Jde o látky, které narušují hormonální funkce organismů, což třeba u sladkovod-

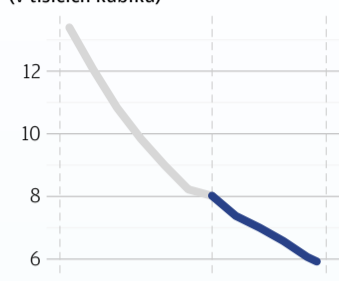
Druhá výzva

Minulý týden publikoval ekolog William Ripple článek v online časopise *BioScience*, který je pojat formou odborné petice. Po 25 letech od prvního Varování světových vědců lidstvu jde o druhý takto pojmenovaný apel, který **zařadilo 15 400 vědců ze 184 zemí**. V řadě sledovaných trendů si nadále vedeme špatně, jak ukazují jednotlivé grafy. Křivky dělí právě rok 1992, kdy vědci pojmenovali hlavní problémy poprvé.

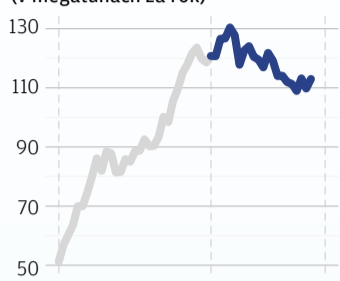
Poškození ozonové vrstvy (v ekvivalentu megaton freonu)

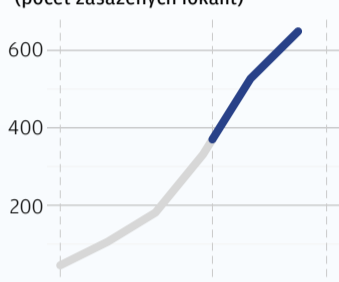
Sladkovodní zdroje na obyvatele (v tisících kubiků)

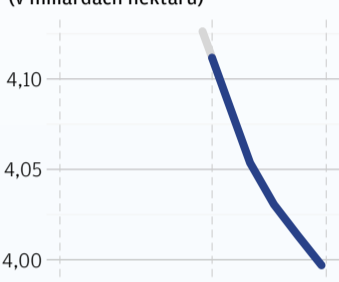
Obnovný mořský výlov (v megatunách za rok)

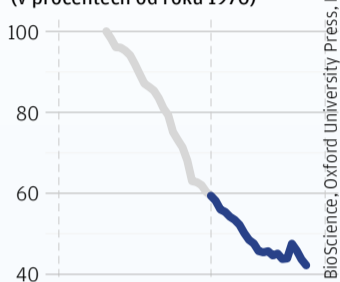
Takzvané mrtvé zóny (počet zasažených lokalit)

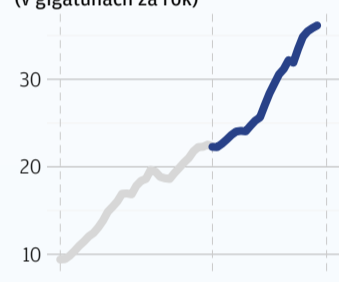
Plocha lesů (v miliardách hektarů)

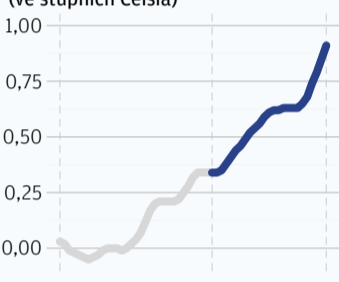
Hojnost druhů obratlovců (v procentech od roku 1970)

Emise oxidu uhličitého (v gigatunách za rok)

Globální změna teploty (ve stupních Celsia)

Lidská populace (v miliardách jedinců)

ních ryb vede až k samovolným změnám pohlaví, jak popsaly LN.

S drobnými výhradami k formulacím se podepsal i profesor David Storch z Centra teoretických studií při Akademii věd

a Univerzitě Karlově: „Situaci považují za vážnou. Rizikem je růst lidské populace a s ním související drancování zdrojů a ničení přírody vedoucí k poklesu biologické rozmanitosti Země... Tlak na

zdroje a s tím související přeměna původních typů prostředí může zásadně ohrozit budoucnost živé přírody i lidstva,“ míní.

Jiný hrozivý aspekt vyzdvihuje Tomáš Václavík, krajinný ekolog

z Univerzity Palackého. „Zvláště znepokojující je trend odlesňování a zvyšování zemědělské produkce a jejich vliv na biodiverzitu a ekosystémové služby. Za posledních 25 let jsme – jako lidstvo – přišli o 130 milionů hektarů lesa, hlavně v tropických oblastech s vysokou druhovou rozmanitostí. Převážná část těchto lesů byla převedena na zemědělské plochy kvůli zvyšující se poptávce po mase v bohatších částech světa,“ říká Václavík.

Takové lesy jsou důležité i pro koloběh vody i prvků. Navíc jsou hlavní zásobárnou uhlíku. „Jeho uvolňování do atmosféry kvůli odlesňování je spolu se spalováním fosilních paliv hlavní příčinou klimatických změn. To ilustruje, jak jsou všechny tyto problémy provázané a že je potřeba je řešit společně,“ vysvětluje Václavík.

Člověk jako katastrofický vliv

S tím souhlasí Jan Šobotník, expert na termity z České zemědělské univerzity. „Lidstvo je ohroženo změnami klimatu. Extrémní počasí se prohlubují, suchá místa se mohou stát ještě suchšími a miliardy lidí se mohou dát do pohybu tak, jak to dnes vidíme na Blízkém východě,“ varuje vědec. Děsí jej nevratná a každodenní ztráta biodiverzity. Podobně jako další signatářku Janu Müllerovou z Botanického ústavu AV ČR.

„Vlivem lidského působení – včetně chemického znečištění prostředí – dochází k masovému vymírání druhů v míře, kterou Země poznala jen asi pětkrát za poslední zhruba půl miliardy let historie života,“ říká Martin Bouda, jenž nyní působí na Yaleově univerzitě. Lidstvo se proto dle něj řadí mezi katastrofické vlivy, jakými bylo například skoro kompletní zamrznutí planety (před 650 miliony let) nebo její zásah masivním asteroidem (před 66 miliony let). Člověk je prostě dominantní silou určující vývoj Země.

Přesto si leckdy myslíme, že se nás okolní změny v přírodě netýkají. „Lidé jsou čím dál víc odtrženi nejen od přírody, ale i od reality – žijí ve svých virtuálních bublinách a přestávají vnímat, že jsou součástí společenských i přírodních procesů. Rostoucí zátěží čelí nejen přírodní ekosystémy, ale i lidský organismus – a obojí v mnoha ohledech selhává,“ řekla LN Jana Klánová, ředitelka brněnského centra RECETOX, kde vědci zkoumají, jak látky pocházející ze spalování, odpadů nebo i z pleťové kosmetiky ničí lidské zdraví.

Co s tím? Klánová říká: „Stejně jako autoři článku věřím, že cesta ke změně vede jedině přes vzdělávání na všech stupních.“

Více k tématu na straně 6

» Komentář k tématu čtete na straně 10

Proč nemohl promluvit Horáček?

ONDŘEJ PATROVSKÝ

PRAHA Organizátoři koncertu, který se konal 17. listopadu na Václavském náměstí, se omluvili Michalu Horáčkovi za to, že mu nedovolili vystoupit – na rozdíl od dalších přítomných prezidentských kandidátů Jiřího Drahoše, Pavla Fischera a Marka Hilšera. Zároveň ale jeden z pořadatelů, Václav Němec, na sociální síti připustil, že při odmítnutí Horáčka mohl hrát roli jeho distanc od Kroměřížské výzvy, která si dala za cíl najít vhodného soupeře pro Miloše Zemana.

Pořadatelé před pátečním koncertem uvedli, že na pódium vpustí kandidáty, kteří nejvíce ztělesňují hodnoty 17. listopadu. Horáčkovi organizátoři řekli, že má na kampaň dost peněz a že dali přednost méně zvýhodněným kandidátům. Nedovolili mu z pódia promluvit ani tehdy, když mu Hilšer nabídl polovinu svého času. Horáček gesto Marka Hilšera ocenil jako „chlapské“.

Michal Horáček slavil na Národní třídě. Na Václavském náměstí vystoupit nemohl. FOTO MAFRA - PETR TOPIČ

„Nevím, proč bych já, aktivní akter revoluce a účastník všech jednání, měl být s listopadem spojován méně než ti, kteří tam nebyli,“ ohradil se Horáček už v pátek. Organizátoři, jimiž bylo několik nezávislých organizací, se poté v sobotu Horáčkovi veřejně omluvili. Jen tři řečníky dle svých slov vybrali z časových důvodů.

Václav Němec, bývalý mluvčí Kroměřížské výzvy, od níž se Horáček v minulosti distancoval, uvedl: „Přiznám se ale, že jsem nebyl příliš motivován, abych se za vystoupení MH rval do krve. Mám ještě v živé paměti, jak si MH loni zprivatizoval oslavu 28. října a učinil z nich předstart k vlastní volební kampani. Nesmyslně se distancoval od Karla Schwarzenberga.“

Podle Němce Horáček „vždy vystupoval jako sebevědomý sólista, který nikoho nepotřebuje a vystačí si sám. Z mé strany ani nikoho jiného to ovšem nebyla ‚nějaká‘ pomsta, jak se nyní spekuluje.“

Horáčkův proslov na straně 11
Více čtete na www.lidovky.cz

Se Zemanem letí do Ruska 150 firem a jeden ministr

PRAHA Po deseti letech odlétá česká hlava státu na oficiální návštěvu Ruska. Prezidentský speciál s Milošem Zemanem dnes do Moskvy doprovede ve dvou letounech zástupci zhruba 150 českých firem. Diplomatickým vrcholem pětidenní návštěvy bude zítřejší setkání s ruským prezidentem Vladimírem Putinem v letní rezidenci v černomořském letovisku Soči.

Čeští podnikatelé mají v Rusku podepsat dohody v řádu miliard korun. Chtějí využít skutečnosti, že bez ohledu na pokračující protiruské sankce, do nichž je Česko jako členská země EU zapojené, se ruská ekonomika postupně zotavuje z krize.

Právě protiruské sankce Miloš

Zeman kritizoval v předvečer cesty v interview pro agenturu TASS.

„Na jedné straně je tady Kosovo, kde existovala záruka (autonomie v rámci Srbska) ze strany OSN. Tato záruka nebyla naplněna. Na druhé straně je Krym, kde proběhlo referendum. Je to politika dvojího metru, a to je špatně,“ řekl Zeman podle ruské agentury.

Český prezident se označil za jediného evropského politika, který v tomto smyslu hovoří. To ale podle něj neznamená, že i jiní nesmyslejší podobně. „Nemají dost statečnosti, aby se vyslovili veřejně,“ poznamenal Zeman.

Podle českého prezidenta Evropská unie podle Zemana postrá-

dá silné vedení. „Spojené státy mají silného vůdce, kterým je prezident. Platí to i o Rusku nebo Číně. Řekněte mi, kdo je silným vůdcem Evropské unie? Nikdo takový bohužel není,“ uvedl.

Zeman odjíždí v den zahájení ustavující schůze Poslanecké sněmovny českého parlamentu. Domácím událostem musel Pražský hrad přizpůsobit i složení prezidentského doprovodu. Z členů vlády je v delegaci jen ministr průmyslu a obchodu Jiří Havlíček. Kromě hradního týmu doprovodí prezidenta na cestě také manželka Ivana. Bohatý program cesty s poměrně dlouhými přelety bude nepochybně náročným testem prezidentovy fyzické kondice. čtk, dom

Vstřícné vztahy. Současný český a ruský prezident se setkali již vícekrát. Na fotografii schůzka Miloše Zemana s Vladimírem Putinem 9. května 2015 v Moskvě během oslav 70. výročí vítězství ve II. světové válce. FOTO ČTK